

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УМОВАХ СВІТОВОГО ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

У статті висвітлено концептуальні положення світової економічної інтеграції та її вплив на розвиток національних економічних систем. Проаналізовано та оцінено інтеграційні тенденції таких ключових мегаблоків як Європейський союз (ЄС), Північноамериканська зона вільної торгівлі (НАФТА) і організація “Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво” (АТЕС), які мають особливе значення при з’ясуванні міжнародної архітектури сучасного світу

В міру розвитку планетарної економіки та росту глобального капіталу все більше потреб піднімається з національного на світовий рівень бачення. Найважливішим відображенням даного процесу є розвиток інтеграції. На сучасному етапі розвитку світового господарства інтеграція є одночасно і тенденцією світового розвитку, і передумовою подальшої інтенсифікації процесів глобалізації. Динамічність, складність та суперечливість економічної складової інтеграції має особливе значення для висвітлення структури сучасного світу та потребує усвідомлення і пояснення. Аналіз цих явищ дає змогу пізнати динаміку взаємовідносин економічного співробітництва між країнами в умовах глобалізації світового господарства, що й зумовлює постановку проблеми та актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливостям інтеграційних процесів сучасного світового господарства приділяється значна увага, про що, зокрема, свідчить аналіз публікацій. Різні аспекти даної проблеми розглянуті в роботах таких науковців, як: Белімов В. [1], Войтович Р. [2], Мартинюк В. [3], Потапов М. [4], Ткач О. [5] та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Оскільки нова, по суті геополітична революція визвала суттєві зрушення, які значно посилили світові, у тому числі, економічні інтеграційні тенденції, тому багато питань, що обумовлені цим процесом залишаються недостатньо дослідженими, а відтак сучасний стан наукової розробки окресленої проблеми зумовлює необхідність подальшого їх вивчення.

Метою статті є визначення сутності та особливостей сучасних інтеграційних процесів на прикладі наймогутніших угруповань ЄС, НАФТА, АСЕАН та їх впливу на економічну мапу світу.

Виклад основного матеріалу.

Саме принцип економічної корисності є необхідною умовою об’єднання народів в єдину систему. Економічна інтеграція обмовлює формування єдиного політико-правового простору. Слід відзначити, що економічні інтегративні союзи є менш тривалими, ніж політичні, які формуються на основі реалізації економічних інтересів. Це пояснюється тим, що економіка є найбільш утилітарною сферою, кожна із держав шукає найбільш вигідні шляхи її функціонування, тому вони часто змінюють формати своїх економічних інтегративних об’єднань [2; 25].

Взагалі світовий економічний розвиток, як відзначає російський дослідник Міхеев В., протікає на фоні існування протидорства двох розповсюджених потреб – “потреби в інтеграційній мотивації” та “потреби в домінуванні”. Звідси – перша потреба впливає із тенденції до переміщення все більшого числа економічних потреб на регіональний і глобальний рівні бачення, які не можливо виконати силами лише однієї країни. “Потреба в інтеграційній мотивації” реалізується у світовій економіці через функціонування глобальних, наприклад, ВТО, МВФ та регіональних, наприклад, Євросоюз, НАФТА, АСЕАН торгових та фінансових

інститутів, а також трансрегіональних органів – АСЕМ (Європа і Азія), АТЕС (Азія, Америка, Росія). Зауважимо, що в регіональному аспекті дана потреба найкраще працює в Європі, а от Китай та Японія поки в меншій мірі живуть по логіці “потреби в інтеграційній мотивації”, являючись учасниками менш формалізованих об’єднань – АТЕС і АСЕАН плюс три (Китай, Японія, Південна Корея).

Друга ж “потреба в домінуванні” формується в міру поглиблення розриву між світовими економічними лідерами та іншими світовими гравцями на основі переваг перших в контролі над фінансовими потоками, природними ресурсами та переваг їх ринкового “середовища існування”. При цьому, дана потреба в регіональному змаганні є найбільш сильною в китайському та японському політико-економічному мисленні [6; 54].

Економічна інтеграція є найбільш складним і важливим процесом об’єднання держав у єдину глобальну модель розвитку, оскільки вона визначає всі інші типи інтеграції. Хоча на сьогоднішній день і не склалося єдиної загально визнаної теорії економічної інтеграції, а натомість існує багато різноманітних визначень цього процесу, але з усіх визначень вимальовується єдине трактування економічної інтеграції як об’єднання національних економік в єдину систему в різних формах і на різних підставах.

Комплексний аналіз сучасної динаміки інтеграційних процесів сучасного глобалізованого світу має велику вагу для визначення перспектив інтеграції нового типу. Адже і процес інтеграції України у світове господарство робить невідкладним вивчення світового досвіду об’єднання національних економік країн з різним рівнем економічного розвитку.

Суттю ж інтеграційного процесу та його головною тенденцією є вихід за рамки простої координації політики включених у даний процес держав (як в економічній так і в політичній сфері) та поступова передача суверенітету новим комунітарним структурам. Наукове дослідження проблеми інтеграції пов’язано з усвідомленням реальних інтеграційних процесів і направлено на виявлення в них загальних тенденцій, пов’язаних з причинами, детермінуючими фактами, основними рисами даного феномена.

Відразу зазначимо, що на міждержавному рівні інтеграція відбувається шляхом формування регіональних економічних об’єднань держав і узгодження їх внутрішньої і зовнішньої економічної політики. Взаємодія національних господарств виявляється, перш за все у поступовому створенні “загального ринку” – в лібералізації умов товарообміну і переміщення виробничих ресурсів (капіталу, праці, інформації) між країнами.

Беззаперечно, що найбільш яскравим прикладом утвореної системи як економічного так і політичного інтеграційного угруповання на сучасному етапі глобалізації світового господарства є Європейський Союз, на який приходиться майже чверть всієї світової торгівлі і який за короткий термін зумів змусити стати на своїй позиції не лише уряди східної частини Європи (країн Балтії, України, Польщі, Словачії, Чеської Республіки, Венгрії та Румунії), тобто Нової Європи, як висловився колишній міністр оборони США Рамсфілд, а головне Францію та Німеччину [7].

Відповідно до Люмейської конвенції, ЄС має угоди з 69 країнами Африки, Карибського моря і Тихоокеанського басейну (АСР). У цілому ЄС підтримує відношення більш, ніж з 130 країнами світу, бере участь в роботі ОЕСР і має власного спостерігача в ООН. ЄС бере участь в щорічних зустрічах на вищому рівні восьми провідних держав Заходу в особі чотирьох найбільших своїх членів – Франції, Німеччини, Великої Британії, Італії, а також президента Комісії ЄС, що безпосередньо представляє ЄС.

Зазначимо, 2008 рік став досить насиченим для Європейського Союзу з точки зору інтеграційного розвитку, пов'язаного з напрацюванням нових форматів співпраці з сусідніми країнами. Поява проектів Середземноморського Союзу та Східного партнерства вказують на розуміння в Брюсселі неможливості обмеження процесів наближення країн до ЄС як ціннісного та економічного авторитету. Цілком очевидно, що 2009 рік став точкою відліку у побудові поглиблених відносин Європейського Союзу і країн Східної Європи та Кавказу.

Стосовно ролі ЄС у світі, то на сьогоднішній день, після завершення у червні 2009 року непростого президентства Чеської Республіки у Європейському Союзі маємо наступні реалії. Чеське президентство сприяло зростанню ролі Євросоюзу як світового конкурентоздатного гравця, провело ряд саммітів з іншими країнами, такими як Канада, США, Китай, країни Південної Африки. Продовжувався процес подальшого розширення ЄС – тривали, хоч і уповільнились, переговори із Хорватією та процес європейської інтеграції всіх Західних Балкан; Чехія передала до Європейської Комісії заявку Чорногорії на набуття членства в ЄС та прийняла заявку від Албанії. Наприкінці президентства було відмічено прогрес у переговорах з Туреччиною відкриттям нової глави стосовно податків – зазначає аналітик українського незалежного центру політичних досліджень В. Мартинюк [3; 5].

В той же час в самому Європейському Союзі посилюється розкол між прихильниками і супротивниками інтеграції. От як його характеризує прем'єр-міністр Люксембурга Жан-Клод Юнкер: "Одна половина населення майже у всіх наших державах, у всіх частинах континенту, хотіла б більшої Європи, кращої Європи, тієї Європи, яка продовжуватиме інтеграцію. А інша половина населення думає, що Європи і так дуже багато. Знайти прості шляхи в цій ситуації нелегко" [1; 28]. Він вважає, що перенесення кордонів Євросоюзу на схід не дало серйозного посилення економічної потужності ЄС. Кількість країн збільшилася на 40 %, населення – на третину, але ВВП виріс лише на 5 %. Старі члени ЄС виділили десятки мільярдів євро на модернізацію економік нових сусідів, але там все одно говорять про несправедливість.

У Європі намагаються зрозуміти, яка природа європейської інтеграції, де знаходиться головна точка тяжіння держав, розташованих на континенті. Провідні європейські політологи такі як Юрген Хабермас і Жак Дерріда прийшли до висновку, що природа європейської ідентичності визначається в рамках проблем, що створюються глобалізацією, і насамперед спробою побудови однополярного світу під керівництвом США. У складі ЄС є дуже впливовий гравець і потужний провідник інтересів США – Великобританія. Деякі економісти вважають, що нинішня криза ЄС бере витoki в 1973 році, коли Британія, поряд з Данією і Ірландією, була прийнята до складу Європейського Союзу. Британія прийшла не одна, а під руку з Америкою яка жадала свого впливу. Особливість британської позиції добре ілюструє доповідь міністра фінансів Великобританії Гордона Брауна, який, стосуючись теми інтеграції, говорить про необхідність пошуку британської, а не європейської ідентичності. По Брауну, лише коли британці визначаються зі своїм цінностями, з'явиться нова "глобальна Британія": "Країна, для якої членство в об'єднаній Європі матиме первинне значення, яка допоможе реформованою, гнучкішій і орієнтованій зовні Європі почати грати важливу роль в глобальному співтоваристві, сприятиме поліпшенню стосунків між Європою та США" [1; 30].

Таким чином, процес глобалізації створив ситуацію, коли практично стерлися грані між зовнішньою і внутрішньою політикою Євросоюзу. Тепер кожна країна-член ЄС повинна розглядувати власні інтереси лише через призму зміцнення міжнародного впливу співтовариства.

Одна з ключових проблем Євросоюзу, акцентує увагу Белімов В. – нерівномірність економічного простору. Так зване “ядро Європи” (територія, розташована по лінії, що сполучає Лондон, Париж, Мілан, Мюнхен і Гамбург) дає більше 50 % ВВП в масштабах 15 “старих” країн Союзу. При цьому йдеться про 20 % території ЄС і 40 % населення. Важко навіть представити розрив в рівні життя між Бухарестом і, наприклад, Кельном. Тому стратегія просторового розвитку Євросоюзу робить ставку на розвиток конкретних територій. У ключових документах ЄС не раз згадується поняття “субсидіарність”. Суть його в тому, що в рамках владної вертикалі на високий рівень передаються лише ті проблеми які не можуть бути вирішені на нижчому рівні. Цю ідею дуже добре розуміють у Федеральній Республіці Німеччина – країні, де ступінь централізації процесів управління мінімальний.

Доречі, найближчі інтеграційні перспективи Європейського Союзу буде координувати Швеція, (а, згодом, Іспанія та Бельгія) яка з липня 2009 року офіційно вступила в президентство в ЄС, таким чином замикаючи цикл головування “Трійки Франція – Чеська Республіка – Швеція”. Інтеграційними пріоритетами Швецького президентства визначений розвиток Балтійського регіону та розвиток стосунків ЄС із сусідніми країнами та його ролі в світі. Хоча Швеція і сприятиме європейській інтеграції України, однак в блоці “Розширення ЄС” наша держава не згадується.

Можна констатувати, що сучасна регіональна інтеграція розвивається відповідно до діалектичного правила посилення і протидії. Мова йде про посилення механізмів глобалізації, коли цілі регіони включаються в загальний ринок, виходячи з принципу економічної взаємозалежності та про протидію їм, коли, навпаки, відповідно політичних міркувань чи геополітичній необхідності цілі простори потрапляють у контекст, так би мовити, самодостатності або взаємодоповнення, відмежовуючись тим самим від дій процесів глобалізації. Таким чином, регіональна інтеграція має в очах багатьох аналітиків двоякий характер.

В рамках цього характеру ми спробуємо проаналізувати прояв такої особливості на прикладі ще одного інтеграційного угруповання на американському континенті. Отож, одним із найсильніших мегаблоків у Західній півкулі можна вважати Північноамериканську зону вільної торгівлі – (НАФТА), яка з 1994 року об'єднує Канаду, Мексику і США. Країни-члени НАФТА є водночас і атлантичними, і тихоокеанськими, вони майже рівновіддалені від двох інших потужних світових економічних регіонів – Західної Європи та Азійсько-Тихоокеанського регіону, що дає можливість рівномірно розвивати економічні зв'язки з ними і суттєво впливати на розвиток цих зв'язків.

НАФТА посідає перше місце за площею серед багатьох блоків, з якими її порівнюють – це територія з населенням понад 430 млн. чоловік та з понад 20 % обсягом світової торгівлі, а щорічне виробництво товарів і послуг цими країнами складає 7 трлн. дол. США. Хоча, на відміну від Європейського Союзу, що піднявся на найвищий інтеграційний щабель, НАФТА не має досконалої структури національних органів регулювання тристоронніх відносин, що на даний час цілком улаштовує Канаду і Мексику, які вбачають в ній загрозу політичній та економічній незалежності. Зрештою, зона вільної торгівлі – це перший етап у міжнародній економічній інтеграції, і йому притаманні свої інституційні механізми [5; 142].

Щоб розкрити двоякість процесу інтеграції, звернемося до питання щодо розширення існуючої зони вільної торгівлі НАФТА, яку називають однією з найсміливіших і найграндіозніших ідей в історії світової комерції. НАФТА стала прообразом “суперпроекту” створення Зони вільної торгівлі Америк (АЛКА). Виникнення нового панамериканського проекту відбулося через рішення відновити діалог “обох Америк”, яке мотивувалося геостратегічними розуміннями,

зацікавленістю США в латиноамериканських ринках. Експерти команди Б. Клінтона підрахували вигоди, що зможуть одержати США у випадку, якщо буде створений єдиний економічний простір від Арктики до Антарктики: американський експорт у країни Західної півкулі перевищить 200 млрд. дол., багато галузей економіки США одержать стимулюючий імпульс зростання, а це призведе до створення сотень тисяч нових робочих місць. Стратегію ж США у панамериканській зоні вільної торгівлі розкрив державний секретар К. Пауел: “Наша мета стосовно АЛКА в гарантіях північноамериканським підприємствам контроль над територією від Північного полюса до Антарктиди, вільний доступ без перешкод для нашої продукції, послуг, технології капіталу”. Саме така стратегія Вашингтона, за російським вченим А.Н. Глінкіним, – одержати максимум за мінімум поступок – служила “каменем спотикання” на переговорах про АЛКА [8; 17].

Тобто, можна констатувати, що з одного боку США давно вже намагаються залучити країни Центральної та Південної Америки в торгового-економічні мережі типу Зони вільної торгівлі країн Америки, тобто АЛКА з очевидною ціллю підтримати власну гегемонію на всій Західній півкулі. А створення такої мережі, в свою чергу, призведе до роздроблення територій та послаблення державних суверенітетів у всій Південній Америці. Головна умова США та великих компаній при здійсненні інтеграції, пов’язана з процесом глобалізації – це “розпорошити” суверенні території, зробити їх слабкими і взаємозалежними державними одиницями. З другого ж боку, ведеться постійна робота з налагодження взаємовигідних відносин між різними південноамериканськими країнами, в основному між Аргентиною та Бразилією, між Венесуелою та Болівією, між Венесуелою та Бразилією по створенню необхідних регіональних мереж, які дозволять звільнити цілий субконтинент від економічної опіки з боку США. Наприклад, президент Венесуели У. Чавес відверто виступає проти створення АЛКА, пропонуючи власний регіональний проект “Боліваріанської альтернативи для Латинської Америки” (ALBA) [9].

Нагадаємо, що даний проект був створений в 2004 році країнами Венесуела, Куба, Болівія, Нікарагуа, Домініка й Гондурас, метою якого є сприяння торгівлі між соціалістичними країнами і протистояння зонам вільної торгівлі, що вважається найновітнішою спробою групи країн Латинської Америки звільнитися від економічної та політичної залежності від США шляхом творення власного інтеграційного об’єднання [10; 363].

Для деяких південноамериканських аналітиків і політиків така форма регіональної інтеграції, як південноамериканським загальний ринок (Mercosur), Боліваріанська Альтернатива для Америки (ALBA), Андська група та інші угруповання, могла б стати відправним пунктом у створенні валютного та геополітичного об’єднання цілого американського субконтиненту. У цьому зв’язку країни ALBA мають намір “від’язати” свої економіки від американської валюти, а саме, услід за країнами Європи і Персидської затоки створити єдину валютну зону в Південній Америці. Пропозицію про створення нового банку, спільної для латиноамериканських країн системи резервів і єдиної валюти (поки що лише електронної) було зроблено на зустрічі країн ALBA президентом Еквадору Рафаелем Корреа. Президент Венесуели Уго Чавес, відомий своїми антиамериканськими поглядами, запропонував назвати спільну валюту сукре (sucra, від іспанського sistema unitario de compensacion regional – єдина система регіональної компенсації). Вони вже намітили конкретний термін, коли їхня регіональна валюта повинна бути запущена в обіг – 1 січня 2010 року, причому спочатку буде використовуватися тільки для електронних розрахунків, а її перехід до “повноцінного” обігу планується на пізніший термін. Так, прийняття SML (єдиної місцевої валюти) – перший крок на шляху валютної інтеграції цілого Південно-Американського регіону [9].

Таким чином, на зміну принципу економічної взаємозалежності – основного елементу процесу глобалізації приходиться новий суперечливий етап. Саме напруга між створенням південного економічно об'єднаного простору і зрозумілим опором США, напевно, буде визначати геополітичне та інтеграційне майбутнє всієї Західної півкулі.

Особливим напрямком аналізу є інтеграційні процеси на євразійському просторі. За рівнем реалізації інтеграційних проектів Азіатсько-Тихоокеанський регіон поки що поступається Європі й Америці, однак геополітичні та економічні реалії останніх років стимулюють активну роботу над створенням інтеграційних інститутів і одночасно гостре суперництво за лідерські позиції в них. На сучасному етапі найактуальнішими є інтеграційні проекти, які окрім країн АСЕАН передбачають участь інших країн, передусім Японії, Китаю, Республіки Корея. Вимоги економічної доцільності співпадають з геополітичними процесами в регіоні. Сьогодні вже очевидно, що особливістю азіатської інтеграції є наявність кількох конкурентних “центрів” – Китаю та Японії, які завойовують прихильність “малих друзів” серед країн-членів АСЕАН і навколо яких, найбільш імовірно, і формуватимуться економічні об'єднання.

Тобто ми бачимо два взаємо пов'язаних і взаємодіючих, але все ж таки автономних комплекси міждержавних відносин, які формуються сьогодні у Східній Азії. Перший спирається на тривале американо-японське партнерство, другий – на відносини КНР з країнами АСЕАН.

Звернемо увагу, що однією з сучасних інтеграційних тенденцій в досліджуваному регіоні є розвиток двосторонніх угод, які вважаться країнами найбільш ефективним засобом торгово-економічної співпраці. Наприклад, ведуться переговори щодо укладання даних угод між АСЕАН та Японією, АСЕАН та РК, Японією і РК, Японією та Індонезією, Японією та Малайзією, КНР та Сінгапуром, Японією та Таїландом. Але при цьому спостерігається наступна ситуація: замість розширення регіональних торгових зон, відбувається їх фрагментація за рахунок двосторонніх угод про вільну торгівлю.

Двосторонні угоди в АТР мають різні форми – деякі з них укладаються між невеликими країнами, інші ж між великими державами, але в більшості випадків сторонами виступають одна велика і одна менша держава. Учений Потапов М.А. прогнозує, що в перспективі буде створена така система, в якій велика країна буде формувати потоки та структуру торгівлі на основі двосторонніх угод з меншими по розміру країнами. Але визріває проблема, що стосується розповсюдження даних угод – їх зростаюча кількість призводить до паралелізму і конфлікту обов'язків сторін, особливо по відношенню до сильно відмінних тарифів і правил походження товарів. Політика цих угод контрастує не лише з процесом ВТО, але і з атесовськими принципами “відкритого регіоналізму”: перерозподіл торгових та інвестиційних потоків на користь учасників угод вплине на торгові зв'язки інших партнерів по АТЕС, які можуть опинитися в дискримінаційному положенні. Тому двосторонні угоди мають не лише обмежувати регіональну інтеграцію лише зниженням тарифів, а й створювати умови, що будуть доповнювати і зміцнювати недискримінаційний багатосторонній підхід до лібералізації торгівлі [4; 62].

Азіатсько-тихоокеанський регіон відрізняється найбільшою щільністю динамічно зростаючих економік світу. Посилюється внутрішньорегіональна економічна конкуренція: на світових товарних ринках і ринках капіталу Китай швидко перетворюється на конкурента Японії та Південної Кореї. І саме бурхливий ріст Китаю є однією з важливих глобальних трансформацій у системі міжнародних економічних відносин, що і зумовлюють дослідницьку зацікавленість.

Об'єктивну тенденцію до формування багатополлярності – як нової системи світоустрою, беззаперечно додає економічний бум китайської економіки. Роль Китаю у світовій економіці та глобальній політиці за останнє десятиліття

зазнала кардинальних змін. Останні 30 років щорічне зростання ВВП Китаю наближалось до 10 %, а зростання зовнішньої торгівлі – до 16 %. За прогнозами Goldman Sachs, китайська економіка перевищить економіку Японії в 2010 р., а економіку США – в 2040 р. Проблема “стрімко зростаючого Китаю” посіла одне з провідних місць у стратегічних розробках Вашингтона і Токіо. Навіть склався підхід до Східної Азії як до регіону з двох частин: “морської Азії”, де панує порядок під егідою США і Японії, і “континентальної Азії”, де стрімко зростає роль Китаю [11; 183].

Відносини між Китаєм та країнами АСЕАН на світовому ринку товарів та капіталів останні роки є конкуруючими, при цьому активність Китаю в даному процесі базується на економічних засадах – стрімко зростає вага Китаю у торгівлі країн АСЕАН. Тобто Китай намагається показати, що угода з ним є для АСЕАН не загрозою, а реальною можливістю формування нових торгових потоків. Ймовірне збільшення закупок Китаєм сировини, інвестиційних товарів для спільної виробничої співпраці буде, за думкою Пекіну, компенсувати неминуче падіння об'ємів торгівлі країн АСЕАН на ринках США, ЄС та Японії.

До 2015 р. сторони планують створити зону вільної торгівлі – КАФТА, яка за обсягами товарообігу поступатиметься лише ЄС та НАФТА. У зоні вільної торгівлі проживатиме 1,8 млрд чол., а ВВП становитиме 2 трлн дол. Рішення Китаю і країн-членів АСЕАН запровадити зону вільної торгівлі є переконливим свідченням зацікавленості Пекіну у поглибленні регіональної інтеграції. Китайські інтереси до інтеграції з АСЕАН можна поділити на глобальні: перетворити майбутню КАФТу на контрбаланс АТЕС, та тактичні: посилити свій вплив на країни Індокитаю, збільшити потоки інвестицій від китайської діаспори, туризму, каналізувати надмірну робочу силу, а також отримати доступ до енергоносіїв з Індонезії, Малайзії та Брунею. Країни АСЕАН зацікавлені у створенні спільного ринку через розширення можливостей залучення західних інвестицій, збільшення обсягів торгівлі, списання боргів Китаєм, зниження ним торговельних бар'єрів щодо цілої низки товарів, які виробляються в АСЕАН, широкі зобов'язання Пекіну у допомозі розвитку в басейні р. Меконг тощо.

У взаємовідносинах Китаю і АСЕАН, акцентує дослідник Потапов М., існують і конфліктні моменти, серед яких – спір за приналежність островів у Південно-Китайському морі, які мають важливе стратегічне положення і багаті на енергоносії. Визнання островів китайською територією поставить у залежне становище Японію, оскільки 75 % імпорту її енергоносіїв надходить до країни саме через Південно-Китайське море. На сьогодні не існує й підрахунку кількісних показників результативності умови АСЕАН-КНР, рівно як і того, кому корисна дана угода. Її умови носять досить розмитий характер, не мають конкретних термінів і строків реалізації. Наприклад, посиляючись на дослідження Потапова М., повна відміна імпорتنних тарифів по ключовим для сторін товарів, що ввозяться із країн АСЕАН в Китай – рис, пальмове масло, цукор, готовий одяг, бумага, каучук, нафтопродукти залишаються під питанням. Можливо тут криється і першочерговий намір Китаю сформувавати потужний блок за участю АСЕАН під своєю егідою, а згодом очолити створення східноазійської зони вільної торгівлі [4; 64].

Отож, зміцнення міжнародного авторитету КНР відбувається сьогодні навіть швидше ніж його економічне піднесення. Ще у 70-ті роки ХХ ст. Китай перебував фактично у міжнародній ізоляції, не мав дипломатичних відносин зі США. Сьогодні ж у світовій політиці неможливо ігнорувати точку зору Пекіна як на процеси регіонального, так і глобального розвитку. У своїх підходах до глобальної системи міжнародних відносин керівництво Китаю офіційно дотримується концепції

“багатополарності”. Однак, як зазначалося, щодо регіону Південно-Східної Азії, то Пекін намагається стати у ньому одноосібним лідером. Як ми бачимо, мова йде про виникнення нової економічної зверх держави, яка відіграє історичну роль в розвитку світового господарства.

Таким чином, Азіатсько-Тихоокеанський регіон є достатньо цікавим по інтенсивності та різнонаправленості інтеграційних процесів, де новий регіоналізм як створення регіональних груп є фактором поступової інтеграції країн-учасників у світову економіку. А розвиток взаємовигідних торгово-економічних зв'язків з країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону є одним з пріоритетів зовнішньоекономічної діяльності багатьох країн, в тому числі й України.

Висновки.

Таким чином, Європейський Союз, безперечно, тримається відособлено на фоні всіх інших ініціатив інтеграційної співпраці, реалізованої по всьому світу, однак приклади успішної співпраці спостерігаються і в країнах, що розвиваються, особливо в Південній Азії та Латинській Америці, навіть, якщо вони суттєво відстають від ЄС за масштабами та інтенсивністю. Також спостерігається зміцнення, насамперед, економічної самодостатності Азії на чолі з Китаєм. Отож, комплексний аналіз сучасної динаміки інтеграційних процесів у рамках досліджуваних блоків, дає змогу зробити висновок, що у зазначеній системі інтеграційних процесів спостерігається реальний рух у напрямку подолання нинішньої кризи одноосібної американської гегемонії і утвердження багатополарності світу.

Перспективи використання результатів дослідження. Висловивши своє бачення сучасного інтеграційного процесу на снові аналізу магістральних особливостей та ряду суперечностей інтеграційних угруповань ЄС, НАФТА та АСЕАН, дасть змогу розширити наукову базу для подальшого вивчення окресленої проблематики.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Белимов В.* Евросоюз: Вавилон XXI века // “ЗАГРАНИЦА”. – 2009. – № 18(380)
2. *Войтович Р.В.* Вплив глобалізації на систему державного управління (теоретико-методологічний аналіз): Монографія / За заг. ред. д-ра філос. наук, проф. В.М. Князева. – К.: Вид-во НАДУ, 2007. – 680 с.
3. *Мартинюк В.* Україна в підсумках Чеського президентства в ЄС і перспективах головування Швеції // Україна молода. – 2009. – 6 липня. – с. 5-7
4. *Потапов М.* Куда идет экономическая интеграция в Восточной Азии // Мировая экономика и международные отношения. – 2006. – № 9. – с. 59-73
5. *Ткач О.* Стратегії регіональної та національної інтеграції країн Латинської Америки // Політичний менеджмент. – 2009. – № 1. – с. 140-145
6. *Михеев В.* Китай и Япония на фоне глобальных тенденций // Мировая экономика и международные отношения. – 2007. – № 4. – с. 50-57.
7. <http://www.eu2009.cz/en/news-and-documents/news/la-presidence-tcheque--de-nombreuses-realizations-26419/>.
8. *Мартынов Б.Ф.* Латинская Америка на цивилизационном подъеме // Латинская Америка. – 2006. – № 1. – с. 11-18.
9. <http://politukraine.org.ua/>
10. *Ткач О.І.* Стратегічний вибір у контексті структурної кризи техногенної цивілізації в країнах Латинської Америки // Політологічний вісник. – 2009. – № 41. – с. 351-366
11. *Курнишова Ю.В.* Фактор суперництва в інтеграційних процесах в Азії // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 1(2). – с. 181-186